

La diarrea (I)

(ALDC, I, 169. La diarrea)

El concepte 'evacuació freqüent del ventre' coneix en català dos tipus de respostes: *a*) les d'origen culte, centrades en el tipus *diarrea*; *b*) les que són manifestacions de la creativitat popular; per això, en presentem dos mapes: *Diarrea-I*; *Diarrea-II* (vg. mapa 102). El llatí tardà DIARRHOEA, pres del grec DIARROIA, derivat de DIARREIN 'fluir pertot', apareix per primera vegada en la traducció de l'*Inventari* de Guido de Cauliach (s. XV), sota la variant *diarria*; després s'estronca el mot i no reapareix fins el 1803 al diccionari d'Esteve-Belvitges-Juglà d'on passarà a les posteriors obres lexicogràfiques. El vocable ofereix unes variants que mostren com fins en els cultismes es pot visualitzar una tendència a la divisió entre cat. occidental i cat.

oriental. La variant *diarr[e]a*, amb vocal tònica oberta, eventualment amb la variant *diarreia* (amb *i* antihiàtica), predomina en cat. oriental, mentre que la variant *diarr[e]a*, amb vocal tònica tancada, s'estén pel cat. occidental amb la particularitat que, a partir d'aquesta pronúncia, el pas a la innovació *diarrera* ha estat fàcil, afavorit per la freqüència del sufix *-era* en mots indicadors de defectes i malalties (*galtera*, *borratxera*, *sordera*, *ronquera*) o d'activitats fisiològiques (*caguera*, *pixera*). Resulta molt significatiu que valencià i cat. nord-occidental manifestin una clara simbiosi en l'adaptació d'aquest cultisme.

